

YATIŞTIRICI VE UYKU DOĞURUCU İLAÇLAR

Prof.Dr. Ender YARSAN

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakóltesi
Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Sedatif ve Hipnotik İlaçlar

- MSS'nin ılımlı-hafif-orta derecede baskı altına alınması
- Etkileri doza bağlıdır; hafif yatışma halinden derin anesteziye kadar beyini baskı altına alırlar
- Ruhi gerginlik, endişe, korku, huzursuzluğun giderilmesi
- Uyku dozunun 1/3-1/6'sı miktarlarda yatışma hali yaparlar
- Uyku dozunun 5-10 katı miktarlarda ölümle sonuçlanan uzun süreli anestezi

Sedatif ve Hipnotik İlaçlar

- Uyku ilaçlarının **nöroleptik** etkileri yoktur
- **Trankilizan** etkileri vardır ve trankilizan ilaçlar gibi bağımlılık yaparlar
- Ağrı kesici etkileri yoktur
- Tüm hayvanlarda;
 - Yatışma yapıcı
 - Çırpınma önleyici
 - Kas gevşetici
 - Endişe giderici
 - Genel anestezik

Sedatif ve Hipnotik İlaçlar

Uyku ilaçlarının farmakokinetiği

- Ağızdan uygulanırlar, sindirim kanalından kolay hızlı emilim
- Tüm vücuda dağılırlar
- Artık etki
- ME etkinliğini artırır

Bağımlılık ve Tolerans

- Psişik ve fiziki bağımlılık

Yatıştırıcı ilacın özellikleri

- Uyuşukluk ve uyuklama yapmamalı,
- Çevreye ilgiyi ve çevreden gelen uyarılara cevap veya tepki verme yeteneğini azaltmamalı,
- Kişinin zindeliğini günlük işlerinde verimlilik ve güvenliğini bozabilecek ölçüde düşürmemeli,
- Bağımlılık yapmamalıdır

Uyku ilacının özellikleri

- Etkisi çabuk başlamalı,
- Normal uyku kalıbının sırası ve sürelerinde belirgin bir değişiklik yapmamalı,
- Etkisi kişiyi yeterli bir süre uyutacak kadar uzun ama artık etki bırakmayacak kadar kısa sürmeli,
- Sağaltım güvenliği (uykuya ve ölüme yol açan miktarları arasındaki mesafe) büyük olmalı,
- Bağımlılık yapmamalı ve böylece kötü amaçla kullanılmaya elverişli olmamalıdır

Sınıflandırma

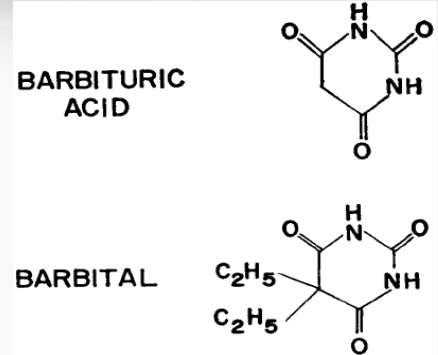
- Barbitüratlar:
 - Pentobarbital, amobarbital, allobarbital, siklobarbital, butabarbital, vinbarbital
- Aldehidler:
 - Paraldehyd, kloralhidrat
- Alkololler:
 - Etilalkol, klorobutanol, amilenhidrat, etklorvinol gibi
- Benzodiazepinler:
 - Diazepam gibi
- Kinazolinler:
 - Metakualon, meklokalon gibi
- Piperidindionlar:
 - Glutetimid, metiprilon gibi
- Monoüreidler:
 - Karbromal, kapurid gibi
- Diğerleri:
 - Zolpidem, antihistaminikler, atropin vb maddeler, klometiazol, etinamat, etomidat, meprobamat, benzoktamin, ksilazin gibi

Barbitüratlar

- Üre + malonik asit
 - Barbitürik asit (malonilüre)

Sınıflandırma

- Etki sürelerine göre
 - Uzun etkili olanlar: ≥ 6 saat: Çırpınma önleyici-yatıştırıcı
 - Orta süreli etkili olanlar: 3-6 saat: Uyku ilacı
 - Kısa etki süreli olanlar: < 3 saat: Anesteziye giriş
 - Çok kısa etki süreli olanlar: 20 dk: Anesteziye giriş
- Yapılarına göre
 - Tiyo barbitüratlar: Tiyopental gibi
 - Okso barbitüratlar: Pentobarbital gibi

Barbitüratlar

Farmakokinetik

- Ağız yoluyla uygulanırlar
- Kısa etki sürelerinde emilme 30 dk
- Uzun etki sürelerinde 30-60 dk
- Vücutta yeniden dağılım
- Karaciğerde ME etkinliğini artırır

Etki şekilleri

- Yağ/su dağılım katsayıları büyük
- GABA-GABA reseptörü-Klor kanalı
- Klor kanallarını doğrudan etkileyerek

Barbitüratlar

Etkileri

- Küçük dozlarda yatışma hali, orta dozlarda uyku ve büyük dozlarda anesteziye yol açarlar.
- Çırpınma önleyici etkileri vardır; bazılarında (fenobarbital gibi) bu etki kendilerine özeldir.
- Solunum merkezini ileri derecede baskı altına alırlar.
- Artık etkileri vardır.
- Ağrı kesici etkileri yoktur; hatta, küçük dozlarda ağrının algılanmasını kolaylaştırırlar.
- Plasentayı kolay geçerler.
- Çizgili kasları hafif derecede gevşetirler

Barbitüratlar

- Sağaltım indeksleri dar ilaçlar
- Tehlikeli ilaçlar olarak kabul edilirler
- İlaç etkileşimleri
- ME etkinliğini artırmalarıyla ilgili

Fenobarbital

Barbital

Mefobarbital

Amobarbital

Pentobarbital

Sekobarbital

Aldehidler

- Kloral türevleri
- Artık etki ve olumsuz etkileri önemsiz düzeyde

Kloralhidrat

- Genel anestezik olarak

Paraldehid

- Değişmemiş halde (%10-30) akciğerlerden atılır
- Solunum havası kokar

Benzodiazepinler

- Tranklizan ilaçlardır
- Hafif yatışma hali, uyuşukluk, uyku ve motor faaliyetlerde bozulma
- Sağaltım güvenlikleri daha iyidir
- Barbitüratlar kadar tolerans gelişmez
- Artık etkileri ve kötüye kullanılmaları

Diazepam

- Kedi ve köpeklerle ağızdan, Di yolla 1-2 mg/kg

Sedatif ve Hipnotik İlaçlar

Kinazolinler

Metakualon

- Yatıştırıcı, uyku doğurucu, çırpınma önleyici
- Kendini iyi hissetme hali oluşturur

Piperidindionlar

•Glutemid, Metilprilon

Alkoller

- Etil alkol yatıştırıcı-uyku doğurucu
- Klorbutanol
- Etklorvinol

Diğer ilaçlar

- Zolpidem, antihistaminikler, ksilazin

Uyku ilaçlarının genel kullanım yerleri

- Yatıştırıcı, kas gevşetici, endişe giderici, çırpınma önleyici, uyku doğurucu, genel anestezi
- Küçük dozlarda yatıştırıcı, orta dozlarda (yatıştırıcı dozun 3-6 katı) uyku doğurucu, yüksek dozlarda anestezik
- *Pentobarbital*: Ağız, tüm hayvanlar, 2-4 mg/kg
- *Fenobarbital*: Ağız, köpek-kedi, 1-2 mg/kg; 6-12 saat arayla tekrarlanır.
- *Diazepam*: Ağız, Dİ, kedi-köpek, 1-2 mg/kg
- *Klorobutanol*: Ağız, kedi 120-250 mg, köpek 300-600 mg
- *Kloralhidrat*: Ağız, at, 50-70 mg/kg

Sağlıklı Hayvan - Sağlıklı Gıda - Sağlıklı Toplum

Prof.Dr. Ender YARSAN

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi